

de Bibliotheek
Zoetermeer

CKC &
partners

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn dans
Groep 5
Lessenreeks 'basis'

Deze leerlijn is ontwikkeld door CKC & partners.

Reizen van A naar Ahh

Informatie over Reizen van A naar Ahh

Groep 5, lessenreeks 'basis', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

In deze lessenserie maken de leerlingen kennis met verschillende inspiratiebronnen door middel van het thema reizen. Ze maken gebruik van de verschillende danselementen lichaam, ruimte, tijd en kracht om deze inspiratie om te zetten in dans en beweging.

Materiaallijst

- Algemeen: De mogelijkheid om muziek van internet af te spelen.
- Les 1: Een koffer of pakketje gevuld met eenvoudige percussie-instrumenten (zoals stokken, shakers, bellen, tamboerijn etc.), foto's van Afrika ([Nairobi national park](#), [Swaziland](#), [South Africa](#), [Guinea](#), [Music](#), [Burkina Faso](#)) een CD of USB-stick met het filmpje [Foli \(there is no movement without rythm\)](#).
- Les 2: Klein briefjes met de naam van objecten en/of emoties geschreven in een envelop. Erop staat '... spel' [Betekenis van handbeweging van indiaanse dans](#). Een ansichtkaart met een afbeelding van Indiaanse dans met achterop het gedicht [Zon en maan \(ingezonden door Marie\)](#) geschreven. [Zon en maan \(ingezonden door Marie\)](#) geprint per tweetal leerlingen.
- Les 3: Filmpjes: [Poolse polka](#), [Sirtaki](#)
Muziek: [Instrumental polka](#), [Geheime zender polka](#).
- Les 4: Muziek: [Solar Fields - Movements](#), [Indefatigable Paths](#).

Les 1: Ritmisch Afrika

Pakketje uit Afrika	Zelf muziek maken	Om het vuur dansen	Laat je zien, laat je horen
---------------------	-------------------	--------------------	-----------------------------

Er is een pakketje binnengekomen uit het warme Afrika. Wat spannend! In deze les zoemen we in op ritme en tijd in muziek. Op geluid maken en stil zijn. Dit doen we door te onderzoeken hoe we geluid en ritme kunnen maken met ons lichaam en de omgeving.

Les 2: Beeldig Asia

Wat dans jij?	Dansende woorden	Dansend verhaal	Laat het zien
---------------	------------------	-----------------	---------------

Er is een nieuw pakketje (of de koffer komt weer tevoorschijn). Waar zou het pakketje deze keer vandaan komen? Er zit een postkaartje bij. Waaraan doet deze jullie denken?

Les 3: Vriendelijk Europa

Pittig, een polka!	Patronen in de ruimte	Passen op muziek	Team spirit
--------------------	-----------------------	------------------	-------------

Deze keer geen koffer of pakketje maar een deftige uitnodiging in de bus. De hele klas is uitgenodigd op de bruiloft van een goede vriend in Polen. Op de bruiloft wordt veel gedanst, dus kom goed voorbereid!

Les 4: Ruimtevaart

Waar zijn we nu beland?	Luisteren met je lichaam	Geleide improvisatie	Drie kampen
-------------------------	--------------------------	----------------------	-------------

Vliegen naar de maan. In deze les wordt er vanuit fantasie onderzocht hoe bewegingen en sfeer zouden zijn in het heelal. Elementen als zwaartekracht, gewichtloosheid en impuls of externe aansturing vormen de basis van deze les.

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn dans is ontwikkeld door CKC & partners. Neem bij vragen contact op via primair-onderwijs@ckc-zoetermeer.nl.

Reizen van A naar Ahh – Ritmisch Afrika

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 1

Lesdoel:	De leerlingen onderzoeken danselementen zoals ritme, tijd en samenwerken. Ze geven vorm aan hun eigen dans door zich in te leven in een situatie van een ander en laten deze zien aan klasgenoten.				
Benodigde materialen:	Een koffer of pakketje gevuld met eenvoudige percussie-instrumenten (zoals stokken, shakers, bellen, tamboerijn etc.), foto's van Afrika (Nairobi national park , Swaziland , South Africa , Guinea , Music , Burkina Faso) en een CD of USB-stick met het filmpje Foli (there is no movement without rythm) .				
Opdrachten:	<table border="1"><tr><td>Pakketje uit Afrika</td><td>Zelf muziek maken</td><td>Om het vuur dansen</td><td>Laat je zien, laat je horen</td></tr></table>	Pakketje uit Afrika	Zelf muziek maken	Om het vuur dansen	Laat je zien, laat je horen
Pakketje uit Afrika	Zelf muziek maken	Om het vuur dansen	Laat je zien, laat je horen		

Introductie:

Er is een pakketje binnengekomen uit het warme Afrika. Wat spannend! In deze les zoemen we in op ritme en tijd in muziek. Op geluid maken en stil zijn. Dit doen we door te onderzoeken hoe we geluid en ritme kunnen maken met ons lichaam en de omgeving.

Oriënteren:	Pakketje uit Afrika	10 minuten
Opdracht: Je hebt een koffer of pakketje gevuld met eenvoudige percussie-instrumenten (zoals stokken, shakers, bellen, tamboerijn etc.), foto's van Afrika (zie voorbeelden achteraan deze les) en een brief. Laat de leerlingen het pakket of de koffer zien en leg uit dat je het pakket of de koffer hebt gevonden voor de deur van de school, maar dat je geen idee hebt van wie het is. Laat leerlingen de koffer of het pakketje openmaken. Ze bekijken de inhoud en geven deze door aan elkaar. Er zit ook een USB/CD bij met een filmpje (Foli (there is no movement without rythm)) erop. Bekijk dit filmpje met z'n allen. Laat de leerlingen bedenken waar het pakketje vandaan komt, en laat ze vertellen waarom ze dat denken.		
Reflecteren: Hoe zou het in Afrika voelen? Ruiken? Klinken? Eruit zien?		

Onderzoeken:	Zelf muziek maken	15 minuten
Opdracht: Vertel dat er niet overal in Afrika stroom is. Hoe kunnen ze daar dan toch dansen zonder een muziekinstallatie? Telefoons, drums en lichaamspercussie worden veel gebruikt. De groep gaat een aantal dingen uitproberen. Maar eerst even goed opwarmen met drie bewegings- en geluidsexperimenten. Opwarming (5 minuten): ga met de leerlingen in een kring staan. <ul style="list-style-type: none"> • Loop op de plek, start met rechts (tel steeds tot vier). • Leg accent op eerste tel door daarop harder te stampen (verdieping: voeg een 'óh' geluid of een vingerknip toe op de derde tel). • Verplaats naar voor en achter, zonder het ritme te veranderen. • Wrijf nu zeven tellen in de handen, op de achtste valt even een open (pauze). • Vul deze pauze nu in met een dubbele klap op 'en acht'. Laat leerlingen nu 'schuiven' of sloffen door de ruimte. Doe dit steeds drie keer met een pauze. Herhaal nu de drie patronen in een willekeurige volgorde terwijl de leerlingen door de ruimte bewegen. Opties om te verdiepen en te onderzoeken (10 minuten): <ol style="list-style-type: none"> 1. Welke ritmes kunnen we lopend maken door sneller of langzamer te bewegen, of door meer accenten achter elkaar te plaatsen? 2. Hoe en/of waar kunnen we nog meer wrijven? Welke verschillende geluiden krijgen we dan? 3. Kunnen we nog meer beweging toevoegen aan het schuiven zodat het een dans wordt? 4. Hoe kunnen we nog meer 'klappen'? Kom terug in de kring. Eén voor één laten de leerlingen zien wat ze hebben uitgeprobeerd, een beweging of motief. Andere leerlingen doen het direct na.		
Reflecteren: Wat vind je interessant aan de beweging die je hebt laten zien? En aan een beweging die je van iemand anders hebt gezien?		

Uitvoeren: Om het vuur dansen 25 minuten

Opdracht: We gaan onze eigen dans maken! Maak groepjes van vier tot vijf leerlingen. Vertel dat ze een stukje dans mogen maken met wat we net hebben onderzocht. Wat moet erin zitten: klappen, schuiven en wrijven. Gebruik hier 5-8 minuten voor.

Ga dan verder met coaching/verfijning (10 minuten). Als iedereen een stukje heeft, vraag de leerlingen dan de volgende zaken af te wisselen:

- Dans op de plek – dansbewegingen die verplaatsen
- Dans tegelijk – dans om de beurt/solo's

Begin, midden, eind (5 minuten). Iedereen heeft nu een eigen stukje dans. Misschien zit er al een verhaal of een gevoel of sfeer in (grappig, stoer of lief)? Vraag de leerlingen nu aandacht te besteden aan hoe ze beginnen en eindigen om de sfeer nog duidelijker te maken.

Reflecteren: Stel kort elke groep één van de volgende vragen:

- Hoe ziet jullie begin eruit? En leg uit hoe jullie hierbij kwamen?
- - Hoe eindigt jullie dans? Wat willen jullie daarmee vertellen?

Evaluëren: Laat je zien, laat je horen 10 minuten

Opdracht: Laat maar zien! De leerlingen komen in een halve kring staan en komen één voor één naar het midden om te laten zien wat ze hebben gemaakt. De andere leerlingen kunnen meetellen (van 1 tot 8). Na afloop vraag je wat ze lastig vonden en hoe ze dat zouden kunnen vereenvoudigen.

Reflecteren: Kijkopdracht voor het 'publiek': Hoe hebben de dansers als groep gebruik gemaakt van bewegingen om geluid te maken? Vraag per groepje één of twee leerlingen te benoemen wat ze hebben gezien in termen van ritme, geluid en samenwerking.

Aanvullende suggesties:

Ritme volhouden: Het kan helpen om met leerlingen meetellen te oefenen of gebruik te maken van een ondersteunend muziknummer zonder invulling.

Opwarming en onderzoek: Verdiep door de leerlingen in drie groepen te verdelen en laat ze tegelijk de drie verschillende bewegingen uitvoeren.

Reizen van A naar Ahh – Beeldig Asia

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 2

Lesdoel: De leerlingen onderzoeken de danselementen kracht en lichaam en zetten een kort verhaal om in dans met Azië als inspiratiebron.

Benodigde materialen: Klein briefjes met de naam van objecten en/of emoties geschreven in een envelop. Erop staat '... spel'

[Betekenis van handbeweging van indiaanse dans.](#)

Een ansichtkaart met een afbeelding van Indiaanse dans met achterop het gedicht [Zon en maan \(ingezonden door Marie\)](#) geschreven.

[Zon en maan \(ingezonden door Marie\)](#) geprint per tweetal leerlingen.

Opdrachten:

Wat dans jij?	Dansende woorden	Dansend verhaal	Laat het zien
---------------	------------------	-----------------	---------------

Introductie:

Er is een nieuw pakketje (of de koffer komt weer tevoorschijn). Waar zou het pakketje deze keer vandaan komen? Er zit een postkaartje bij. Waaraan doet deze jullie denken?

Oriënteren:	Wat dans jij?	10 minuten
<p>Opdracht: Vraag de leerlingen ieder een briefje te pakken en dit te lezen zonder het aan de andere leerlingen te laten zien. Verdeel nu de leerlingen in twee groepen en wijs iemand aan die als eerste aan de beurt is. Iedereen staat. De leerlingen gaan nu het '...spel' spelen met deze woorden. Eén voor één beelden ze hun eigen woord uit. Als dat geraden is, gaat de leerling zitten.</p> <p>Vertel leerlingen dat in India ze dansen hebben waarin specifieke bewegingen een bepaalde betekenis hebben. Betekenis van handbeweging van indiaanse dans. Laat nu een aantal van die handgebaren zien en vertel ze daarbij de betekenis. Laat de leerlingen dit ook meteen uitproberen. Leg uit dat er ook lichaamshoudingen en bewegingen zijn die iets betekenen.</p> <p>Reflecteren: Wanneer is het makkelijk te zien wat ze uitbeelden? Welke verschillende manieren zijn er om woorden uit te beelden? Is dit dans?</p>		

Onderzoeken:	Bewogen woorden	10 minuten
<p>Opdracht: Pak de ansichtkaart met een afbeelding van Indiaanse dans met achterop het gedicht Zon en maan (ingezonden door Marie) geschreven. De leerlingen staan in een kring. Lees het gedicht eerst een keer voor. Als je het gedicht nog een keer leest, beelden de leerlingen meteen de verschillende woorden erbij uit. Behandel nu de eerste set reflectievragen. Lees dan het gedicht een derde keer voor, waarbij de leerlingen het nogmaals uitbeelden, maar dan extremer/groter/dramatischer/anders dan de vorige keer.</p> <p>Reflecteren: Stel na de tweede keer voorlezen de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat voor soort bewegingen zijn dit? • Kun je ook woorden als 'nacht', 'vers', of 'mop' uitbeelden? • Hoe zou je het spannender kunnen maken? • Wat gebeurt er als je juist van alles het tegenovergestelde uitbeeldt? (hoog=laag bijvoorbeeld) <p>Stel na de derde keer voorlezen de volgende vraag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waarin zijn de bewegingen nu anders? Hoe is het om nu ernaar te kijken?		

Uitvoeren:	Bewogen verhaal	30 minuten
<p>Opdracht: Geef elk duo een kopie van het gedicht. De leerlingen onderstrepen in duo's of trio's vier tot acht woorden die ze interessant vinden. Achterop het gedicht zetten ze deze woorden in een nieuwe volgorde, waardoor er een nieuw verhaal ontstaat in twee of drie zinnen. Neem tien minuten voor dit deel.</p> <p>Vraag de leerlingen dit verhaal om te zetten in beeld, door eerst voor elk woord een houding te bedenken. Als leerkracht kun je de leerlingen coachen door hen te vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat of wie ben je in elk plaatje? • Wat zou je nog meer kunnen doen om het plaatje completer te maken?		

Laat vervolgens de leerlingen per twee duo's naar elkaar kijken. De leerlingen verklappen nog niet hun verhaal (5 minuten). Vraag de leerlingen het volgende mee te geven aan het duo waarnaar ze hebben gekeken: 'Het lijkt alsof..., omdat ik ... zie'. Dit gebruiken de leerlingen om hun dans vervolgens verder uit te werken.

Uitwerken (15 minuten): Vraag de leerlingen nu de verschillende houdingen aan elkaar te koppelen, en de feedback te verwerken. Ze letten nu ook op hoe ze van de ene naar het volgende positie gaan.

- Hoe snel of langzaam?
- In een keer of in stukjes?
- Steeds langzamer of trager?
- Met welke energie (danskwaliteit) bewegen ze? (zwaar-licht, fladderen-stotend, zwevend, slaand, glijdend, tikkend, wringend, vegend, duwend, wild-aarzelend?)

Reflecteren: Kijken naar dans en benoemen wat je ziet en hoe dat op je overkomt. Leerlingen gebruiken de basiszin: 'Het lijkt alsof..., omdat ik ... zie'.

Evaluëren: Laat het zien 10 minuten

Opdracht: De leerlingen laten per duo hun dans zien. Vraag het publiek hoe deze dans op hen overkomt. Vraag leerlingen hun verhaal voor te lezen dat ze gebruikt hebben als inspiratiebron.

Reflecteren: Wat maakt uitbeelden anders dan dans?

Aanvullende suggesties:

Danskwaliteiten die horen bij 'kracht': het helpt om de woorden voor de verschillende bewegingsdynamieken (of dansstromen) op kaartjes of op een groot vel papier te zetten, zodat leerlingen die kunnen gebruiken als inspiratiebron.

Reizen van A naar Ahh – Vriendelijk Europa

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 3

Lesdoel: De leerlingen onderzoeken wat het betekent om samen te dansen als duo en als onderdeel van een groep. Belangrijke onderdelen zijn ruimtegebruik, muzikaliteit, actie-reactie en leiden-volgen.

Benodigde materialen: Filmpjes: [Poolse polka](#), [Sirtaki](#)
Muziek: [Instrumental polka](#), [Geheime zender polka](#).

Opdrachten:

Pittig, een polka!	Patronen in de ruimte	Passen op muziek	Team spirit
--------------------	-----------------------	------------------	-------------

Introductie:

Deze keer geen koffer of pakketje maar een deftige uitnodiging in de bus. De hele klas is uitgenodigd op de bruiloft van een goede vriend in Polen. Op de bruiloft wordt veel gedanst, dus kom goed voorbereid!

Oriënteren: Pittig, een polka!	5 minuten
Opdracht: Hoe ziet een Poolse polka of een andere volksdans er nou uit? Vraag de leerlingen of ze wel eens een polka of een andere volksdans hebben gezien, waarin ze dansen met een grote groep. Laat de filmpjes van de Poolse polka en de Sirtaki zien. Vraag de leerlingen wat ze opvalt in de filmpjes. Schrijf alle antwoorden op voor later.	
Reflecteren: Als wij nou een volksdans zouden maken, wat moet er dan allemaal in zitten?	

Onderzoeken: Patronen in de ruimte	15 minuten
Opdracht: De leerlingen gaan in twee rijen staan aan de linkerkant van het lokaal. Ze bewegen met elke opdracht naar de overkant en stapelen daar op (de voorste rij staat nu achteraan). Muziek: Instrumental polka .	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Loop naar de overkant met de handen in de zij, de ellebogen raken elkaar net aan en mogen niet uit elkaar. 2. 'Galoppeer' zijwaarts twee aan twee met de handen vast. 3. Ga in tweetallen hand in hand naar de overkant door steeds onder je armen door te bewegen in een soort boogje. 4. Houd twee aan twee elkaars handen vast en draai samen rondjes naar de overkant.	
Ga nu door de ruimte met een leider voorop en een volger er achteraan (wissel per opdracht af, elke opdracht duurt ongeveer 20 seconden).	
<ol style="list-style-type: none"> 5. Jog met hoge knieën door de ruimte om andere tweetallen heen. 6. Galoppeer zijwaarts door de ruimte en probeer in alle hoeken te komen. 7. Loop door de ruimte en gebruik vooral je armen. 8. Combineer stampen en draaien door de ruimte.	
De leerlingen mogen nu zelf los door de ruimte bewegen, door alles te combineren. Zet af en toe de muziek stil, alle leerlingen bevriezen. Geef dan de opdracht om in een vorm of patroon te gaan staan (cirkel, twee rijen, vierkant, diagonaal, kluitje). Als de vorm goed gelukt is, gaat de muziek weer aan en kunnen de leerlingen weer verder dansen.	
Reflecteren: Waarom zouden volksdansen zo eruit zien?	

Uitvoeren: Passen op muziek	30 minuten
Opdracht: Laat de leerlingen eerst even luisteren naar de muziek Geheime zender polka . Laat ze dan starten met volksdansen door de ruimte. Elke keer dat ze een nieuwe 'frase' in de muziek horen, moeten ze van richting veranderen.	
Vraag de leerlingen nu om in drie groepen (vier tot vijf duo's) een korte groepsdans te maken die precies past op de muziek. Vraag ze om na te denken over verschillende delen zoals:	
<ul style="list-style-type: none"> • Duo's, hele groep of juist alle linker- of rechterpartners. • Verschillende patronen in de ruimte.	

- Verplaatsen in de ruimte.
- Begin en eind.

Reflecteren: Hoe zorg je ervoor dat je goed in de maat danst? Wat hoor je in de muziek? Welke danspassen werken vlak voor het eind, of juist aan het begin?

Evalueren: **Team spirit** **10 minuten**

Opdracht: De leerlingen gaan nu kijken naar elkaars dans. Elke groep mag de andere groepen drie groepen cijfers geven van 1 tot 5. Het eerste cijfer is voor hoe gelijk ze samen dansen. Het tweede is voor de diversiteit in patronen in de ruimte en het derde is voor het beste publiek (dit cijfer wordt gegeven door de dansers). Leg uit dat de leerlingen wel moeten kunnen uitleggen waarom ze dit cijfer geven. Aan het eind tel je de punten bij elkaar voor alle groepen en maak je de winnende groep voor elke categorie bekend.

Reflecteren: Vraag enkele leerlingen uit te leggen waarom ze een bepaald cijfer hebben gegeven. Dit kan voor één van de categorieën per groep.

Aanvullende suggesties:

-

Reizen van A naar Ahh – Ruimtevaart

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 4

Lesdoel: De leerlingen gebruiken hun eigen fantasie en contrasterende danskwaliteiten om tot een eigen dansverhaal te komen. Ze kijken goed naar elkaar en kunnen elkaar feedback geven.

Benodigde materialen: Muziek: [Solar Fields - Movements](#), [Indefatigable Paths](#).

Opdrachten:	Waar zijn we nu beland?	Luisteren met je lichaam	Geleide improvisatie	Drie kampen
--------------------	-------------------------	--------------------------	----------------------	-------------

Introductie:

Vliegen naar de maan. In deze les wordt er vanuit fantasie onderzocht hoe bewegingen en sfeer zouden zijn in het heelal. Elementen als zwaartekracht, gewichtloosheid en impuls of externe aansturing vormen de basis van deze les.

Oriënteren:	Waar zijn we nu beland?	5 minuten
Opdracht: Nieuwsgierig maken met de muziek van één van de nummers. Laat alle leerlingen in een kring op de grond zitten met hun ruggen naar elkaar toe. Geef aan dat ze hun ogen dicht kunnen doen om zo goed mogelijk naar de muziek te luisteren. Muziek: Solar Fields - Movements , Indefatigable Paths .		
<ul style="list-style-type: none"> • Vraag de leerlingen wat ze horen in de muziek. Welke instrumenten, welke ritmes, welke soort geluiden? • Welke beelden komen er bij ze op? • Waar zou de groep naar toe zijn gereisd? • En wat geeft de leerlingen dat idee?		
Reflecteren: Welke bewegingen zouden hierbij passen? Welke danskwaliteiten zouden hierbij kunnen horen?		

Onderzoeken:	Luisteren met je lichaam	15 minuten
Opdracht: Vertel de leerlingen dat ze nu in ruimte zweven en gewichtloos zijn. Ze krijgen steeds nieuwe opdrachten terwijl de muziek speelt.		
<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerlingen gaan eerst zweven door de hele ruimte. Hoog in de ruimte, in het midden en laag bij de vloer. Als ze iemand aanraken dan is het zacht en 'stoten' de leerlingen meteen uit elkaar. 2. De leerlingen maken zo af en toe een vertraging of een versnelling alsof ze door een kosmische wind worden geduwd of weer even iets meer zwaartekracht voelen. 3. De leerlingen komen elkaar nu tegen en 'hangen' dan heel even tegen of op elkaar of ze trekken even rustig aan elkaar in balans, voordat ze weer uit elkaar gaan. 4. De leerlingen blijven nu hangen bij de eerstvolgende persoon die ze tegenkomen. Rug aan rug bewegen ze door de ruimte. Welke bewegingen kun je nu nog maken?		
Onderzoek (ongeveer 3 minuten per persoon): alle duo's staan verspreid door de ruimte. Eén leerling is de danser, de ander is de poppenspeler. De poppenspeler raakt een lichaamsdeel of gewricht aan van de danser en de danser laat dit lichaamsdeel wegzweven van de aanraking alsof dit gewichtloos is. Het hele lichaam mag volgen. De poppenspeler mag al een volgende persoon aanraken als de danser nog in beweging is. Vraag de leerlingen te onthouden welke bijzondere bewegingen er zijn ontstaan. Wissel na 2 of 3 minuten af.		
Reflecteren: Is alleen bewegen anders dan met z'n tweeën bewegen?		

Uitvoeren:	Geleide improvisatie	30 minuten
Opdracht: De leerlingen staan nu door de ruimte verspreid als planeten in een onbekend stelsel, alleen staat iedereen nu nog helemaal stil. Ze gaan nu een improvisatie doen zonder de passen vast te leggen en zonder echt verhaal. Ze doen dit twee keer. Eerst een keer om uit te proberen en dan een keer 'echt'. Je geeft pas de vervolgoopdracht als het eerste deel helemaal uitgewerkt is. Muziek: Indefatigable Paths .		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Eén voor één komen de leerlingen in beweging. Het moment dat ze gaan bewegen, kiezen ze helemaal zelf. Alles begint erg klein en langzaam, en wordt langzamerhand steeds groter.		

2. Als iedereen meedoet, komt er steeds meer beweging, steeds grotere beweging en steeds meer verschil in tempo en danskwaliteiten. Nu kunnen de leerlingen die eerder hebben samengewerkt elkaar opzoeken om te kijken welke 'impact' ze kunnen maken op elkaar.
3. Kies een moment dat iedereen steeds rustiger beweegt, laat ze dan hun bewegingen steeds langzamer, kleiner maken totdat iedereen stil is.

De tweede keer verdeel je de groep in tweeën. Eén groep is het publiek, de andere groep zijn de dansers.

Reflecteren: Welke verhalen zag je ontstaan tijdens het kijken naar de anderen? Hoe komt dat?

Evaluëren: Drie kampen

10 minuten

Opdracht: De leerlingen evalueren op het idee 'improvisatie' en 'contact' door een kamp te kiezen voor de volgende stellingen. Creëer drie gebieden: JA / NEE / MAAKT ME NIET UIT.

- Dansen zonder vaste passen is fijn.
- Gewichtloos dansen is erg makkelijk.
- De muziek helpt mij op nieuwe ideeën te komen.
- Samen dansen is erg makkelijk.
- Als we samen dansen ben ik liever de danser dan de poppenspeler.

Reflecteren: Ga in gesprek over het 'waarom' van de gemaakte keuzes..

Aanvullende suggesties:

De muzieknummers zijn erg lang en kunnen op verschillende plaatsen andere accenten hebben. Voel je vrij om verder te spoelen en ook om andere nummers te gebruiken.

Je kan ook ervoor kiezen het uitvoeren met de hele groep tegelijk te doen en op te nemen. Koppel dan meteen de videospeler aan een scherm of digibord om de reflectie-opdracht te kunnen doen. Zo kunnen leerlingen ook naar zichzelf kijken.